

Shrnutí

- K růstu světové ekonomiky v roce 2011 přispěly, stejně jako v několik a předchozích letech, nejvíce velké rozvíjející se ekonomiky. Tzv. skupinu BRIC (Brazílie, Rusko, Indie a Čína) rozšířila i Jižní Afrika, Indonésie a Malajsie. Evropská ekonomika trpěla dluhovou krizí, ekonomika USA po podpoře ve formě kvantitativního uvolňování rostla rychleji než EU 27 nebo Japonsko, jehož hospodářský propad ovlivnila přírodní katastrofa. Světové komoditní burzy po růstu cen v první polovině roku 2011 ztrácely, na akciových trzích byla patrná korekce po každém ukončeném kole kvantitativního uvolňování. Finanční investoři preferovali dluhopisy zemí s relativně zdravými veřejnými financemi (Německo). Vyhledávaným „bezpečným přístavem“ pro investice se stalo zlato, z měn pak švýcarský frank. Na rozdíl od podněcujících impulsů hospodářských politik v USA, eurozóně, Spojeném království anebo v Číně, operovala česká ekonomika během roku 2011 v silicím restriktivním prostředí.
- Rok 2011 potvrdil, že Česká republika přestala reálně konvergovat k průměrné úrovni hospodářské a měnové unie v Evropě podle výše HDP na obyvatele v paritě kupní síly (PPS). Podle údajů ČSÚ z národních účtů se česká ekonomika přibližovala průměrné úrovni EU 27 - po zvyšování relativního podílu patrného od roku 2001 - ještě i v krizovém roce 2009, kdy tento ukazatel dosáhl 82,2 % průměru EU 27. V roce 2010 se pozice ČR v HDP na obyvatele v PPS snížila na 79,6 % průměru EU 27 - pozice Prahy z 175,5 % na 172,3 %, u regionů mimo Prahu v úhrnu z 69,7 % na 67,1 %. Jejich reálná konvergence za toto dlouhé období tak byla téměř nezatelná, neboť v roce 1995 činil zmíněný ukazatel 66,6 % průměru EU 27.
- Zatímco v období 2004-2010 figurovala ČR v tempech růstu HDP v reálném vyjádření převážně v první třetině žebříčku zemí EU 27, v roce 2011 až v jeho polovině.
- Za dekádu 2000-2010 stoupla většina položek výdajů na HDP v ČR třikrát rychleji než průměr nejvyspělejších zemí unie (EU 15). Výjimku tvořily výdaje na konečnou spotřebu vlády, jejichž růst byl vyšší ve starých zemích EU (+23,2 %) než v případě ČR (+20,2 %). Důvodem bylo tvrdší šetření vládního sektoru ČR v období 2005-2011, kdy jeho výdaje vzrostly o pouhých 4 %, zatímco v EU 15 v úhrnu o 9 %.
- Růst české ekonomiky byl v posledních dvou dekadách - s výjimkou měnové krize v 90. letech - relativně stabilní, bez výrazných výkyvů vnější i vnitřní nerovnováhy.
- Pro vnitřní rovnováhu podle deficitu vládního sektoru k nominálnímu HDP se pozice ČR dlouhodobě zlepšuje - z 22. místa na žebříčku zemí EU 27 v roce 2000 na 9. místo v roce 2011. Paradoxně se však v letech nejsilnější ekonomické konjunktury české umístění ČR v evropském kontextu zhoršovalo. V roce 2011 činil deficit vládního sektoru ČR 3,1 % nominálního HDP, což bylo těsně nad limitem konvergenčního kritéria určeného maastrichtskou smlouvou.
- Pozice ČR v hrubé zadluženosti vládního sektoru v žebříčku EU 27 se zhoršila ze 4. místa v roce 2000 (17,8 % nominálního HDP) na 7. místo v roce 2011 (41,2 %), v evropském kontextu však zůstává stále příznivá - v EU 27 byl hrubý konsolidovaný dluh vládního sektoru k HDP v roce 2011 oproti ČR dvojnásobný (82,5 %), v eurozóně ještě vyšší (87,2 %).
- Kromě dobré pozice v zadluženosti vládního sektoru je v ČR velmi příznivý také soukromý dluh, tj. zadluženost domácností a firem - v relaci k nominálnímu HDP byl v roce 2010 třetí nejnižší v EU 27 (71,6 % HDP), když v roce 2003 činil 49,2 % nominálního HDP.
- „Komplexní“ zadluženost (vládní a soukromý dluh) ve výši 109,7 % HDP v roce 2010 znamenala pro ČR pozici druhé nejméně zadlužené země EU 27 (po Rumunsku s 107,2 % HDP, když, třetí nejméně zadlužené bylo Slovensko s 110,1 % HDP). Např. celková zadluženost Irska činila 385 % jeho HDP, v případě Kypru 351 %, Portugalska 318 % a Dánska 287 %. Až sedmou celkově nejzadluženější zemí EU bylo Řecko (269 %) s nejvyšším dluhem vládního sektoru (145 %).
- V plnění maastrichtských kritérií, tj. v tzv. nominální konvergenci k evropské úrovni, byla ČR v letech 2009-2011 úspěšná ve všech kritériích s výjimkou tříprocentního limitu vládních deficitů k HDP - i tak však byly tyto relativní deficity příznivější než průměr EU 27; kritérium stability směnného kurzu ČR nenaplnuje vzhledem ke své neúčasti v systému ERM II.
- Ve vybraných parametrech konkurenceschopnosti ČR ztrácí především vlivem relativního „zdražení“ práce - za roky 1995-2010 stouply reálné jednotkové náklady práce výrazně nejvíce ze zemí EU 27. Také přírůstek podílu ČR na světovém exportu se snižuje po vrcholech 2004 a 2005.

- Ve vybraných necenových faktorech konkurenceschopnosti setrvává ČR ve druhé polovině evropského žebříčku. V tzv. „aktivitách náročných na znalosti“ pracuje v ČR 33,4 % celkově zaměstnaných proti 60 % v Lucembursku a 51 % v Norsku nebo Švýcarsku. V podpoře sofistikovaných činností, ve formě podílu výdajů na výzkum a vývoj, se ČR v letech 2005 a 2006 výrazněji přibližovala k průměru EU 27, později však došlo k trendu opačnému. V roce 2010 činil podíl v ČR 1,56 % proti 2 % průměru EU, ve Finsku (3,9 %) nebo Švédsku (3,4 %), naopak na Slovensku jen 0,6 %. Vzdělanost podle podílu osob s dosaženým terciárním vzděláním v ČR proti evropskému průměru neroste. Od roku 2006 se zřetelně zvyšuje podíl mladých žen s tímto vzděláním na celkovém počtu žen ve věkové skupině 25-34 let oproti slabšímu růstu podílu v případě mladých mužů. To představuje riziko pro demografický vývoj, neboť takto vzdělané ženy podle sociologických šetření svá mateřství častěji odkládají nebo zůstávají zcela bez dětí.
- Silná populační vlna v ČR podle počtu živě narozených dětí vrcholila v roce 2008. Přestože se v roce 2011 jejich počet meziročně citelně snížil, ve srovnání s předchozí dekadou byl stále nadprůměrný. Pokračující ztráta zájmu o institut manželství vedla v roce 2011 k nejnižšímu počtu sňatků od roku 1918 a naopak k rekordnímu počtu dětí narozených mimo manželství. Cizinci tvořili 4 % obyvatel ČR. Počty dětí, které se jim rodí, výrazně vzrostly (v roce 2010 proti roku 2000 trojnásobně). Od roku 2006 žije v ČR více osob ve věku nad 65 let než dětí do 14 let. Slábne tak vliv produktivní složky populace (index ekonomického zatížení od roku 2007 narůstá).
- Bezpečnost obyvatel podle zjištěné i subjektivně vnímané kriminality je jedním z důležitých aspektů kvality života v zemi. V ČR stál v roce 2010 veřejný pořádek a bezpečnost vládní sektor ČR 77 mld. korun, tj. 2 % HDP (polovinu tvořily výdaje na policii, desetinu na vězeňství). V úhrnu za celou dekadu 2000-2010 rostly výdaje na veřejný pořádek a bezpečnost pomaleji než nominální HDP. V evropském měřítku byl pokles jejich podílu na HDP v roce 2010 proti roku 2000 spíše výjimkou.
- V roce 2011 se zastavil klesající trend odhalené kriminality, který začal v roce 2000. I tak byl počet zjištěných trestných činů o čtvrtinu nižší než v roce 1999, kdy růst trestné činnosti spojené s transformací společnosti vrcholil. Silné regionální rozdíly v intenzitě kriminality přetrvávají (Praha, Ostrava, severní a střední Čechy, na opačném pólu pak Vysočina a moravskoslezské pomezí). Hospodářská kriminalita a drobné krádeže se vyskytuje spíše v největších městech, mravnostní a násilná kriminalita v severozápadním pohraničí. Přes obtížné mezinárodní srovnání lze soudit, že ČR patří v EU spíše k bezpečnějším zemím. Lidé v Praze ale vnímají kriminalitu hůře než lidé v jiných evropských velkoměstech. Vězňů v přepočtu na obyvatele má ČR po pobaltských zemích a spolu s Polskem nejvíce v EU. Jejich počty od roku 2002 plynule rostou, od roku 2007 rychleji.
- Při mezinárodním srovnání vybraných parametrů kvality života má ČR po Slovinsku nejvyšší střední délku života mužů z nových členských zemí EU. Oproti průměru EU má nižší míru dlouhodobé nezaměstnanosti i podprůměrné veřejné výdaje na vzdělání. Relativní náklady na životní prostředí dosahují průměrné úrovně EU a jsou vyšší než u ostatních nových (a řady starých) zemí unie.
- Materiálová spotřeba v ekonomice klesá ve všech hlavních kategoriích spotřeby. Zůstává však – stejně jako energetická náročnost - nad průměrem EU. Produkce odpadu z obcí za období 2005-2010 o 17 % stoupla, produkce odpadu z podniků s výrazně větším podílem na celkové produkci odpadů klesla o 6,2 %.

